

SAHLGRENKA AKADEMIN
INSTITUTIONEN FÖR VÅRDVETENSKAP OCH HÄLSA

FÖDD TILL ATT VARA SJUKSKÖTERSKA?

Stereotypa bilder av Sjuksköterskan och hur de påverkar den professionella identiteten

Författare:

David H Berggren
Helena Tegnér

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program/kurs:	Sjuksköterskeprogrammet/Examensarbete i omvårdnad
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT/2015
Handledare:	Linda Berg
Examinator:	Kerstin Segesten Institutionen för Vårdvetenskap och hälsa

Förord

Vi vill härmed tacka vår handledare Linda Berg för eminenta litteraturtips, handledning och stöttning. Vi vill även ge ett tack till Sofia, Tove, Elisabet och Rasool för vägledning och korrekturläsning.

Titel (svensk)	FÖDD TILL ATT VARA SJUKSKÖTERSKA? Stereotypa bilder av Sjuksköterskan och hur dessa påverkar den professionella identiteten.
Titel (engelsk)	BORN TO BE A NURSE? Stereotypical images of the Nurse and how they affect the professional identity.
Examensarbete:	15 hp
Program/kurs:	Sjuksköterskeprogrammet/Examensarbete i omvårdnad
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT/2015
Författare	David H Berggren & Helena Tegnér
Handledare:	Linda Berg
Examinator:	Kerstin Segesten

Sammanfattning:

Bakgrund: Det finns stereotypa bilder av sjuksköterskan och missuppfattningar om vad sjuksköterskeprofessionen innebär. Dessa bilder kan påverka sjuksköterskors professionella identitet. Utöver detta påverkas även rekrytering till sjuksköterskeutbildningar.

Syfte: Att beskriva bilder av Sjuksköterskan.

Metod: Litteraturstudie i vilken 11 vetenskapliga artiklar, både kvalitativa och kvantitativa, inkluderades.

Resultat: Fyra teman framkom. Tre stycken handlar om stereotypa bilder av sjuksköterskan – bilden av Sjuksköterskan som en kvinna, bilden av Sjuksköterskan som en ängel och bilden av Sjuksköterskan som en sämre läkare. Det fjärde temat, bilden av Sjuksköterskans profession, behandlar uppfattningar av sjuksköterskans arbete och vad hen gör eller tros göra. Detta tema innefattar även professionens status i samhället.

Konklusion: Både allmänheten och sjuksköterskor anser att sjuksköterskans arbete är betydelsefullt och viktigt för samhället. Båda grupperna menar dock att sjuksköterskor har låg status. Egenskaper förknippade med professionen värderas högt av allmänheten samtidigt som arbetet anses vara simpelt och okvalificerat.

Nyckelord: professionell identitet; stereotyper; sjuksköterskans profession; omvårdnad; professionell status; sjuksköterskestudenter

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	1
Sjuksköterskans profession.....	2
Stereotyper, normer och makt	4
Den inre och yttre bilden av sjuksköterskan.....	5
Problemformulering	6
Syfte	6
Frågeställningar	6
Metod	6
Litteratursökning	6
Sökord.....	6
Urval	6
Etiska ställningstaganden	7
Analys.....	7
Resultat	8
Bilden av Sjuksköterskan som en kvinna	8
Bilden av Sjuksköterskan som en sämre läkare.....	9
Bilden av Sjuksköterskan som en ängel	11
Bilden av Sjuksköterskans profession	12
Diskussion	14
Metoddiskussion.....	14
<i>Metodval</i>	14
<i>Databaser och sökord</i>	14
<i>Urval</i>	15
<i>Dataanalys</i>	16
<i>Förförståelse</i>	16
Resultatdiskussion	16
Konklusion.....	17
<i>Implikationer</i>	17
Egna reflektioner	18
Referenslista	19
Bilagor	22
Bilaga 1. Söktabell.....	22
Bilaga 2. Frågor vid kvalitetsgranskning.....	23
Bilaga 3. Artikelöversikt.....	24

Inledning

När en befinner sig någonstans i tjugo- och trettioårsåldern hör det inte till ovanligheterna att yrkesval kommer på tal. När vi svarar på frågan om vad vi studerar är reaktionerna nästan uteslutande positiva:

“Men vad roligt, sjuksköterska kommer passa dig så bra som är så empatisk och human!”

“Det känns ju verkligen som att man kan lita på dig i en krissituation!”

“Du kommer bli en sån bra sjuksköterska, du är ju så rejäl och pålitlig.”

“Åh, vad bra, det är så bra att nån vill jobba med det för det behövs ju verkligen. Självs skulle jag aldrig klara det!”

“Du är ju gjord för att vara sjuksköterska.”

Redan under utbildningens första veckor kom Florence Nightingale på tal. Nightingale är starkt associerad till självupppoffring – kallet – vilket även tas upp på utbildningen. Vi upplevde att kallet enbart beskrevs som en del av det förflutna – en del av sjuksköterskans historia – och att begreppet inte problematiserades i förhållande till vår samtid. Kallet förknippas vi dels med just självupppoffringen, dels med föreställningen om att födas med en specifik uppgift. Ett annat område som vi upplever att det inte har problematiserats tillräckligt kring under utbildningen är hur den yrkesverksamma sjuksköterskans verklighet faktiskt ser ut. Stress, hög arbetsbelastning, fördomar och djupt cementerade hierarkier är vad vi läser om i medier och vad vi själva delvis upplever under den verksamhetsförlagda utbildningen. Från institutionen, å andra sidan, hör vi gång på gång att vi har valt “*världens bästa yrke*” vilket vi naturligtvis uppskattar och till viss del är beredda att skriva under på. Dock anser vi att det i utbildningen bör ingå samtal kring bilden av sjuksköterskan och professionen för att stärka oss studenter i vår framtida professionella identitet.

Om vi återgår till kommentarerna ovan och de egenskaper vi blir tillskrivna så kan vi inte låta bli att ställa oss flera frågor: Ses sjuksköterskeyrket fortfarande som ett kall? Hur kommer det sig att yrket har så låg status när egenskaperna det förknippas med är så positivt laddade?

Om det skrapas på ytan tror vi att idén om kallet i viss mån finns kvar, om än i modernare tappning. Ovan nämnda kommentarer är på intet sätt orimliga eftersom dessa egenskaper är värdefulla inom vården och i arbete med människor över huvud taget. Det har emellertid fått oss att fundera över hur bilden av sjuksköterskan egentligen ser ut. Hur har bilden skapats och av vem?

Bakgrund

Sjuksköterskan har en lång historia och professionen utövades ursprungligen av munkar och nunnor verksamma inom olika religioner. Ett av de första stegen mot en sekulariserad vård togs när den katolske prästen Vincent de Paul (1577-1660) grundade ‘Barmhärtighetssystrarna’. Till skillnad från nunnorna behövde dessa barmhärtighetssystrar inte avlägga några bindande löften. Inte heller var det prästen de svarade för, utan läkaren. Vidare erhöll de en yrkesmässig utbildning. Vincent de Paul tog även avstånd från det rådande asketiska förhållningssättet till vården och menade att överansträngda vårdare varken var bra för sig själva eller för patienterna. Barmhärtighetssystrarna ökade i antal och spreds

över stora delar av världen. De arbetade bland annat på sjukhus, barnhem och mentalsjukhus. Många av de sjuksköterskor som arbetade sida vid sida med Florence Nightingale (1820-1910) under Krimkriget tillhörde denna orden (Holmdahl, 1994). Cirka 200 år efter att barmhärtighetssystrarna hade etablerats grundades en motsvarande protestantisk utbildning i Tyskland av makarna Fliedner – Diakonissanstalten i Kaiserwerth. Det var en bred utbildning som innefattade farmakologi, sjukvård, patientundervisning och att kunna tyda bibeln. Eleverna som ofta kom från enkla förhållanden hade hårda krav på sig och många bröt samman av överansträngning. Attribut som självförnekelse, ödmjukhet och underkastelse prisades in absurdum. Nightingale gick en tre månaders utbildning på skolan år 1851 (Holmdahl, 1994).

Ett begrepp som ofta förknippas med Florence Nightingale och sjuksköterskeprofessionen i allmänhet är idén om kallet. Essensen i kallet är att självupppoffrande och hängivet tjäna Gud, exempelvis genom att vårda. Detta innebär att avsäga sig äktenskap och således även barn samt avstå ekonomisk ersättning för arbetet som utförs. Med åren har den religiösa prägelns gradvis försvunnit men kvar finns tanken om sjuksköterskekallet – att av ren kärlek och välvilja offra sig själv för att vårda andra för ingen eller mycket låg ersättning (Holmdahl, 1994). Nightingale var enligt Moberg (2007) kallad av Gud att vårda och redan som barn längtade hon till att hjälpa andra. Att Nightingale längtade efter att vårda och såg detta som sin uppgift framgår klart i boken av Moberg (2007). Nightingale var uppvuxen under 1800-talets mitt då kvinnor inte arbetade och i synnerhet inte kvinnor från den klass som hon själv tillhörde. Moberg (2007) lyfter att kallet (från Gud) kan ha varit den enda chansen för en ”fin flicka” att få komma ut i yrkeslivet. Hennes kall räckte dock inte för att få arbeta på sjukhus och det tog lång tid innan hon fick sina föräldrars godkännande att utbilda sig i Kaiserwerth. Anledningen till detta var att vårdinrättningarna endast anställde fattiga och de få sjuksköterskor som fanns hade mycket dåligt rykte (Moberg, 2007). En viktig milstolpe i utvecklingen av sjuksköterskeprofessionen var när Nightingale 1859 utgav boken “Notes on nursing - what it is and what it is not”. Där formulerade hon professionella normer för hur omvårdnad skulle bedrivas. Denna bok fick stor spridning, översattes till en mängd språk och kom att ligga till grund för professionens framväxt (Jacobsson & Lützen, 2009).

Sjuksköterskans profession

International Council of Nurses bildades redan år 1899 och är ett förbund av mer än 130 nationella sjuksköterskeföreningar och representerar över 16 miljoner sjuksköterskor världen över (ICN, u.å.). De definierar en legitimerad sjuksköterska enligt följande:

The nurse is a person who has completed a program of basic, generalized nursing education and is authorized by the appropriate regulatory authority to practice nursing in his/her country. Basic nursing education is a formally recognized program of study providing a broad and sound foundation in the behavioral, life, and nursing sciences for the general practice of nursing, for a leadership role, and for post-basic education for specialty or advanced nursing practice. The nurse is prepared and authorized (1) to engage in the general scope of nursing practice, including the promotion of health, prevention of illness, and care of physically ill, mentally ill, and disabled people of all ages and in all health care and other community settings; (2) to carry out health care teaching; (3) to participate fully as a member of the health care team; (4) to supervise and train nursing and health care auxiliaries; and (5) to be involved in research (ICN, u.å.).

Det finns flera olika definitioner av vad en profession innebär. Enligt Svensk sjuksköterskeförening (2009) ingår följande sex kriterier i de flesta av dessa:

*“En vetenskaplig grund i form av ett eget kunskapsområde
Leder till legitimation
Följer etiska regler
Autonomi
Värderas högt av samhället
Tillhör en nationell organisation”* (Svensk sjuksköterskeförening, 2009, s. 1)

Det första kriteriet är att det ska finnas *en vetenskaplig grund i form av ett gemensamt kunskapsområde*. Sjuksköterskans ansvarsområde är omvårdnad (Svensk sjuksköterskeförening, 2009). *“I use the word nursing for want of a better”*, skrev Florence Nightingale i fråga om vilket namn som skall sättas på sjuksköterskans arbete (Nightingale, 1859, s. 10). ‘Nursing’ kan i det närmaste översättas till svenskans ‘omvårdnad’ eller som ‘det arbete som sjuksköterskor utför’. Därtill är omvårdnad ett undervisningsämne och ett kunskaps- och forskningsområde (Svensk sjuksköterskeförening, 2014). Det andra kriteriet är att *det leder till en legitimation*. I Sverige blev professionen ett legitimationsyrke år 1958. Att vara legitimerad innebär att ha ett självständigt yrkesansvar (Svensk sjuksköterskeförening, 2009). Enligt Socialstyrelsens (2005) kompetensbeskrivning för legitimerade sjuksköterskor finns det tre centrala arbetsområden:

Omvårdnadens teori och praktik innefattar hur sjuksköterskan ska förhålla sig till omvårdnadsvetenskap och medicinsk vetenskap; bemötande, information och undervisning; undersökningar och behandlingar; främjande av hälsa och förebyggande av ohälsa; säkerhet och kvalitet; samt vårdmiljö.

Forskning, utveckling och utbildning, där det beskrivs att sjuksköterskan bland annat ska ha förmåga att söka, analysera och kritiskt granska relevant litteratur/information och därmed verka för en omvårdnad i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet; ha förmåga att initiera och/eller medverka i forskningsarbete; fortlöpande engagera sig i professionell kompetensutveckling; ha förmåga att undervisa, handleda och bedöma studenter och elever.

Ledarskap, som bland annat handlar om att sjuksköterskan utifrån patientens behov systematiskt ska leda, prioritera, fördela och samordna omvårdnadsarbetet. Vidare ska sjuksköterskan kunna planera, konsultera, informera och samverka med andra aktörer i vårdkedjan.

En profession skall även *följa etiska regler* (Svensk sjuksköterskeförening, 2009). International Council of Nurses (2012) har tagit fram en etisk kod för sjuksköterskor som beskriver hur sjuksköterskan ska förhålla sig gentemot allmänheten, yrkesutövningen, professionen och medarbetare. Den etiska koden har sin grund i mänskliga och kulturella rättigheter, rätten till liv, autonomi och rätten till ett värdigt bemötande. Vidare skall omvårdnad ges på ett respektfullt sätt oberoende av kön, ålder, kulturell/etnisk bakgrund, hudfärg, tro, sexuell läggning, nationalitet, politiska åsikter, social ställning, funktionsnedsättning eller sjukdom (ICN, 2012). *Autonomi*, ett fjärde kriterium, handlar om det självständiga yrkesansvaret såväl som samarbete med andra yrken och professioner vilket är centralt för att kunna tillgodose patientens behov av vård (Svensk sjuksköterskeförening, 2009). Vidare ska en profession *tillhöra en nationell organisation* (Svensk

sjuksköterskeförening, 2009). I Sverige bildades Svensk sjuksköterskeförening år 1910. Det är en ideell och partipolitiskt obunden förening som idag har ca 70 000 medlemmar. De arbetar för sjuksköterskans professionella utveckling vilket bland annat innefattar arbete med utveckling av utbildningen, omvårdnadsforskningen och den kliniska omvårdnaden. Svensk sjuksköterskeförening arbetar även för att sjuksköterskor ska använda sig av den etiska kod som formulerats av International Council of Nurses (Svensk sjuksköterskeförening, u.å.). Slutligen ska en profession *värderas högt av samhället*. I dagens samhälle är patienter och anhöriga mer kunniga och insatta i sina rättigheter vilket ställer högre krav på vården. För att professionen ska bibehålla allmänhetens förtroende är det viktigt att alla sjuksköterskor följer den etiska koden och bidrar till att skapa en god och säker vård (Svensk sjuksköterskeförening, 2009).

Stereotyper, normer och makt

I boken av Moberg (2007) beskrivs Florence Nightingale som en strategisk begåvning och en stridbar pionjär vilket talar emot den allmänna bilden av henne. Enligt myten offrade sig Nightingale till fullo för andra och yrkade på att vårdarbete skulle utföras utan ersättning. Moberg (2007) påtalar att detta är ytterst felaktigt och att patriarkatet tycks ha kidnappat bilden av en stark kvinna och gjort om den till sin egen fördel. Uttrycket "*hon var ingen Florence Nightingale*" stämmer, enligt Moberg (2007), i högsta grad in på Nightingale själv. Nightingale (1859) såg omvårdnad som en självständig profession redan på sin tid. Trots detta har omvårdnaden genom tiderna setts som ett komplement till medicinen (Hoeve, Jansen & Roodbol, 2013). Hoeve et al. (2013) presenterar resultat av tidigare studier som visar att den medicinska (manliga) dominansen har en stark påverkan på sjuksköterskerollen och bilderna som förknippas med den. Att allmänheten ansåg att medicin (i.e. läkare) var överlägset omvårdnad (i.e. sjuksköterskor) var något som framkom i flera studier från olika länder (Hoeve et al., 2013). En vidare sammanfattning är att bilderna av sjuksköterskan är mångfacetterade men att de, trots detta, fortfarande bygger på stereotyper. Sociala och kulturella normer och traditionella värderingar – med tonvikten på genus och professionell status – tycks alltså fortfarande påverka sjuksköterskeprofessionen (Hoeve et al., 2013).

Sjuksköterskeprofessionen är i Sverige starkt kvinnodominerad där 9 av 10 sjuksköterskor var kvinnor år 2007. Utvecklingen går trögt framåt och år 2030 tros 13 procent vara män, en milt sagt blygsam ökning (Statistiska centralbyrån, 2010). Läkarkåren är historiskt sett mansdominerad. Siffror från Statistiska centralbyrån (2010) visar dock en markant ökning av kvinnor i läkarprofessionen i Sverige. År 2007 hade männen en knapp majoritet och det förväntas vara fler kvinnor än män i professionen år 2030. Att tankarna förs till könsmaktsordningen när det talas om förhållandet mellan omvårdnad och medicin kan således förefalla logiskt. Hirdman (2001) beskriver att kvinnors underordning i samhället är så djupt rotad att de flesta inte ens ser den. Kvinnans underordning och - följaktligen - mannens överordning förklaras ibland som Guds eller naturens vilja, som något medfött. Hon, kvinnan, framställs i historien som en 'icke-man' eller som 'den lilla mannen'. 'Icke-mannen' befinner sig i bakgrunden, beskrivs inte alls eller står i motsats till normen mannen. 'Den lille mannen' utgår ifrån bibeltexten, där Gud skapade kvinnan av mannens revben, och tanken om att hon är en ofullständig man. Dessa "fakta" lägger grunden för de som strävat/strävar efter att kvinnans underlägsenhet ska konstateras. Vad kvinnan *är*, vad hon *bör göra* och vad hon *inte bör göra* är väl beskrivet och Hirdman (2001) beskriver könen som "det stora älsklingsämnet i mänsklighetens historia" (s. 23). I relation till vad som skrivs om kvinnan står mannen, normen. Han är i motsats till kvinnan varken mjuk, känslsam, passiv eller svag (Hirdman,

2001). Att kort nämna konstruktionen av den binära könsuppdelningen och konstruktionen av egenskaper kopplade till dessa kön kan tyckas nödvändigt i fråga om relationen mellan omvårdnad och medicin. Detta för att flertalet stereotyper kan vara baserade på dessa strukturer. Här bör även nämnas att ordet sjuksköterska innehåller suffixet -erska vilket i svenskan klingar feminint. Det hör heller inte till ovanligheterna att sjuksköterskan benämns som "sjuksyster" eller det aning modernare "sjuksyrra". Vidare betyder engelskans 'to nurse' förutom 'att vårda' även 'att amma' vilket kan göra att ordet tolkas feminint.

Stereotyperna kring sjuksköterskan kan se olika ut. Ett aktuellt exempel på en sexistisk stereotyp är den bild som Högskolan i Gävle använde i sin reklamkampanj för att rekrytera studenter till sjuksköterskeprogrammet (Sandberg, 2012, september). På bilden ses en person i uppknäppt skjortklänning, strumpeband och hätta. Bilden är ett fotomontage där en feminint kodad kropp poserar på ett utmanande sätt medan ansiktet är maskulint kodat med mustasch. Kampanjen anmäldes till Reklamombudsmannen då den, enligt anmälaren, ger en felaktig och nedvärderande bild av professionen. Annonsörens syfte var att locka både män och kvinnor till utbildningen. Den blev visserligen fälld av Reklamombudsmannen men bekräftar trots allt att stereotypen existerar.

Den inre och yttre bilden av sjuksköterskan

Bilden av omvårdnad skapas både av hur sjuksköterskor själva och andra, allmänheten, ser på omvårdnad. Det finns en diskrepans mellan sjuksköterskors självbild och hur allmänheten uppfattar sjuksköterskan (Hoeve et al., 2013). Hoeve et al. (2013) menar därtill att den allmänna bilden påverkar sjuksköterskors självbild och professionella identitet. Allmänhetens bild är övervägande baserad på missuppfattningar och stereotyper som ofta härstammar från mediernas förvrängda bild av sjuksköterskan (Hoeve et al., 2013). Perry (1985) skriver om denotativa och konnotativa bilder. En denotativ bild avser den som en grupp människor (e.g. samhället) delar (Perry, 1985). Motsatsen till denotativ är konnotativ, som är den bild som individen själv skapar utifrån känslor och upplevelser. Exempelvis kan begreppet 'omvårdnad' på ett denotativt plan avse 'arbetet sjuksköterskan gör'. Den konnotativa betydelsen däremot, beror på individens uppfattning av 'omvårdnad'. Perry (1985) menar att en sjuksköterskestudent kan ha både denotativa och konnotativa bilder av professionen. En tolkning kan vara att den denotativa bilden är en yttre bild, exempelvis samhällets bild av sjuksköterskeprofessionen. Den konnotativa bilden blir således en inre bild, exempelvis sjuksköterskors bild av sjuksköterskeprofessionen. Som nämnt ovan, använder Perry (1985) ordet 'samhället' för att exemplifiera en grupp som kan bära på en denotativ bild. I studien av Hoeve et al. (2013) används engelskans 'public' för att beskriva 'allmänheten'. Dessa begrepp ligger nära varandra i betydelse och kan vara svåra att definiera. I texterna av Perry (1985) och Hoeve et al. (2013) nämns samhället och allmänheten i motsats till sjuksköterskor och sjuksköterskestudenter (i.e. de inom professionen). Likaledes kommer 'allmänheten' i denna uppsats att syfta till 'de som inte arbetar med omvårdnad'. Vidare eftersöks inte svaret på vad sjuksköterskor gör eller vad omvårdnad per se innebär utan snarare en beskrivning av sjuksköterskan som person, ikon eller kulturell symbol. Här söks efter den mer abstrakta bilden – Sjuksköterskan med stort S.

Problemformulering

Det finns stereotypa bilder av sjuksköterskan och missuppfattningar om vad professionen innebär. Detta kan påverka sjuksköterskans självbild och professionella identitet. En negativ påverkan kan leda till bland annat bristande kommunikation mellan yrkesgrupper vilket i sin tur har effekt på patientsäkerheten. Dessa bilder förmodas även ha betydelse för professionens status i samhället, rekryteringen till utbildningarna och lönenivåer. För att dessa stereotypa bilder inte ska reproduceras är det väsentligt att medvetandegöra och förstå bilderna och ersätta dem med mer nyanserade bilder.

Syfte

Att beskriva bilder av Sjuksköterskan.

Frågeställningar

Hur ser allmänhetens bilder av Sjuksköterskan ut?

Hur ser sjuksköterskors bilder av Sjuksköterskan ut?

Varifrån kommer dessa bilder?

Metod

Litteratursökning

Till denna uppsats valdes att göra en litteraturöversikt. Enligt Friberg (2006) är en litteraturöversikt lämplig bland annat då syftet är att belysa ett problem inom sjuksköterskans verksamhetsområde. Databaserna som användes var Cinahl och Pubmed. I huvudsak användes Cinahl då denna har en känd inriktning mot omvårdnad. De första sökningarna gjordes för att få en översikt av forskningsområdet genom att förutsättningslöst testa olika sökord relaterade till ämnet. Därefter gjordes de huvudsakliga sökningarna där större delen av valda artiklar återfanns. I PubMed genomfördes en mindre omfattande sökning. Detta för att databasen inte genererade tillräckligt många relevanta resultat vilket blev ytterligare ett skäl att fokusera på Cinahl vid insamlingen av litteratur (se bilaga 1).

Sökord

De sökord som användes primärt var 'professional image', 'nursing as a profession', 'public opinion' och 'stereotyp*'. De två förstnämnda erhöles vid en workshop i informationssökning på Göteborgs universitetsbibliotek. Resterande sökord återfanns som nyckelord i relevanta artiklar. Ovan nämnda sökord utgjorde stommen i sökningarna och därtill användes fler ord för att ytterligare avgränsa sökresultatet. Sökorden anpassades genom att finna deras motsvarigheter i Cinahl Headings respektive MeSh för att optimera utfallet (se bilaga 1).

Urval

Både kvalitativa och kvantitativa artiklar söktes då det ansågs nödvändigt för att ge en samlad bild av forskningsområdet. Vid samtliga sökningar användes avgränsningarna 'peer reviewed' och 'research article'. Vid granskningen av sökresultaten gjordes ett första urval efter artiklarnas titlar. De titlar som ansågs relevanta granskades vidare genom att läsa abstract.

Kriterier för inklusion var artiklar författade på engelska efter år 2000 i det som brukar kallas "västvärlden". Den geografiska avgränsningen gjordes med tanke på att västvärlden kan antas ha en gemensam populärkulturell bild av sjuksköterskan. Vidare har sjuksköterskeutbildningen genomgått en akademiseringsprocess i merparten av de valda artiklarnas ursprungsländer. Därtill har samtliga länder en övervägande kristen grund vilket har varit av betydelse för hur professionen har utvecklats. Vid sammanställning av söktabellen (se bilaga 1) upptäcktes en ny studie vilken inte var publicerad vid den primära artikelsökningen. Denna svarade mot syftet, uppfyllde kriterierna och inkluderades därför i resultatet. Kvalitetsgranskning av artiklarna gjordes utifrån hur de svarade mot syftet – en övergripande bedömning – och med stöd av Fribergs (2006) mallar för kvalitativa och kvantitativa artiklar. Frågorna av Friberg (2006) modifierades till tolv stycken ja/nej-frågor där ett ja-svar generade ett poäng (se bilaga 2). Frågorna visade sig vara av olika relevans för de aktuella artiklarna och poängen vägdes därför samman med vår övergripande bedömning.

Förutom Cinahl och PubMed användes Scopus för att se antalet citeringar och för att identifiera ytterligare artiklar av relevans. Bland citeringarna fanns ett flertal intressanta titlar vars abstract granskades och tre artiklar valdes ut. Ur referenslistan i en av bakgrundsartiklarna återfanns en artikel som inkluderades i resultatet. Utöver de valda artiklarna bistod vår handledare med ytterligare litteraturförslag varav en doktorsavhandling kom att användas. Författaren till avhandlingen har även skrivit två av de utvalda artiklarna. Tio av elva artiklar är enbart eller övervägande författade av sjuksköterskor och en är skriven av läkare (se bilaga 3).

Etiska ställningstaganden

I åtta av elva artiklar användes intervjuer, fokusgrupper eller liknande metoder för att samla data. En av artiklarna har inte sökt etiskt godkännande och två av dem saknar helt etiskt resonemang. Fem av dem redogör tydligt för hur de hanterar etiska ställningstaganden. I dessa framgår vilken kommitté eller institution som gjort det etiska godkännandet och/eller vilka etiska riktlinjer som följts. Det framgår även att de behandlar uppgifterna konfidentiellt samt att deltagarna har anonymiserats och fått lämna verbalt och/eller skriftligt samtycke. I resterande tre artiklar analyseras TV-serier, filmer, officiella dokument och/eller reklamkampanjer, vilket gör att en etisk diskussion är mindre relevant. En av artiklarna klargör att etiska ställningstaganden inte hade behövts i studien och två nämner det inte alls. I avhandlingen som används reflekterar författaren över forskningsetik samt klarlägger bland annat anonymiseringen av materialet.

Analys

Artiklarna lästes igenom flera gånger, med stöd av Fribergs (2006) modell, för att få en sammanfattad bild. Friberg (2006) ger förslag på strukturer vid granskning när flera studier, som behandlar samma område, ska jämföras (e.g. likheter och skillnader i metodologiska tillvägagångssätt och/eller resultat innehåll). Fokus lades på resultat innehålls likheter och skillnader. Efter att ha läst och kortfattat summerat artiklarnas resultat kunde olika meningsbärande enheter urskiljas. I dessa enheter identifierades teman och subteman som färgkodades vilket underlättade sammanställningen av resultatet.

Resultat

Det framkommer tydligt att det finns olika bilder av vem Sjuksköterskan är. Den tydligaste uppdelningen mellan dessa bilder är den bild som skapas av sjuksköterskor själva och av institutioner som utbildar sjuksköterskor, den konnotativa bilden. Den denotativa bilden är den bild som skapats av samhället och massmedier, myter, filmer och TV-serier.

Sjuksköterskor och sjuksköterskestudenter är väl medvetna om den denotativa bilden (Morris-Thompson, Shepherd, Plata & Di Marks-Maran, 2011) och anser att omvårdnad är undervärderat av samhället (Morris-Thompson et al., 2011; Brodie, Andrews, Andrews, Thomas, Wong & Rixon, 2004). Något som framkommer är att allmänhetens bild är starkt influerad av myter och missuppfattningar och att bilden påverkas av hur medier framställer sjuksköterskor (Morris-Thompson et al., 2011; Brodie et al., 2004; Weaver, Salomonson, Koch & Jackson, 2013). Studenter som nyligen har påbörjat utbildningen bär på föreställningar som stämmer överens med den yttre, denotativa, bilden och uppger att de underskattat mängden kunskap sjuksköterskan besitter. Under utbildningens gång förändras bilden och studenterna ändrar successivt uppfattning om professionen (Brodie et al., 2004). Enligt sjuksköterskestudenter kan mediernas bild av professionen påverka rekryteringen till utbildningar (Weaver et al., 2013). Enligt Morris-Thompson et al. (2011) kan allmänhetens negativa och felaktiga uppfattningar internaliseras hos sjuksköterskor; en slags självuppfyllande profetia.

Olika teman framträdde under analysprocessen varav tre handlar om stereotypa bilder av sjuksköterskan. Det första temat, *bilden av Sjuksköterskan som kvinna*, handlar om de feminint kodade egenskaper som associeras med sjuksköterskor. *Bilden av Sjuksköterskan som en ängel*, det andra temat, handlar om den goda och självuppoftande sjuksköterskan. Det tredje temat handlar om *bilden av Sjuksköterskan som en sämre läkare*. Detta tema behandlar uppfattningen om att sjuksköterskan saknar såväl ambition som kompetens och har en funktion som läkarens hjälpre. I det fjärde och sista temat tas *bilder av Sjuksköterskans profession* upp. Det handlar om vad en sjuksköterska upplever, gör eller tros göra samt yrkets status i samhället.

Bilden av Sjuksköterskan som en kvinna

Detta tema framkom som en röd tråd i merparten av artiklarna. Sjuksköterskan beskrivs övervägande, för att inte säga uteslutande, som "hon". Här ingår även den romantiska bilden och sjuksköterskan som sexsymbol ("the naughty nurse") som tema exempelvis inom filmen. Fealy (2004) understryker att konceptet 'sjuksköterskan som kvinna' tycks genomsyra allmänhetens bild och beskriver att femininitet och moderskap är ofta förekommande associationer till professionen. Feminint kodade egenskaper såsom intuition, ömhet och osjälviskhet anses vara av vikt hos sjuksköterskor (Fealy, 2004). I studien av Ramvi (2015) görs djupintervjuer med en erfaren sjuksköterska som uttrycker kritik mot att yrket är kvinnodominerat. Det framkommer att den intervjuade sjuksköterskan upplever det svårt att arbeta med "*good and kind and mostly caregiving types*" (Ramvi, 2015, s. 6). Sjuksköterskan uttrycker emellertid att hen beundrar kollegor som är:

"... strong, tough, admirable women who dare to speak their minds, who stand up for what they believe and take up space" (Ramvi, 2015, s. 6).

Enligt Dahlborg-Lyckhage och Pilhammar-Andersson (2009) förefaller sjuksköterskeyrket som en kvinnlig profession i både rekryteringskampanjer och TV-serier. I officiella dokument utgivna av den Svenska staten har dock sjuksköterskeprofessionen alltid beskrivits som könsneutral. Dahlborg-Lyckhage et al. (2009) påvisar att det enda undantaget gällande beskrivningen av yrket som feminint var i vissa utskick som berörde ledarskap. En tolkning som framkommer är att män förefaller vara 'det andra könet' inom omvårdnad (Dahlborg-Lyckhage et al., 2009). Det finns en medvetenhet kring att professionen är könad. Dahlborg-Lyckhage et al. (2009) exemplifierar med citat ur rekryteringskampanjer:

“Nursing- a profession with a future for both men and women” och
“We need more women. We need more people. We also need men” (s. 167).

Dessa citat stärker bilden av den feminina professionen och därmed även bilden av mannen som det avvikande könet. Detta, att män är det avvikande könet, bekräftas av att få filmer och TV-serier porträtterar sjuksköterskor som är män (Stanley, 2008; Dahlborg-Lyckhage et al., 2009). I TV-serier visar sig femininiteten bland annat genom att sjuksköterskorna i regel bär rosa eller blommiga kläder och uppnäppta skjortor med åtsittande t-shirt under. En annan frekvent förekomst var att sjuksköterskorna i serierna ger intryck av att vara tillgängliga genom att le ofta och i vissa fall anspela på sex (Dahlborg-Lyckhage et al., 2009). Dahlborg-Lyckhage (2003) betonar att sjuksköterskorna i de analyserade TV-serierna är feminina (“kvinnliga”) kvinnor och att sexualiteten är sammankopplad med deras femininitet. Sjuksköterskans sexualitet blir i serierna mer påtaglig tillsammans med en (manlig) läkare (Dahlborg-Lyckhage, 2003). Stanley (2008) konstaterar att filmer om sjuksköterskor mestadels handlar om romantik och kärlek. Detta tema, som även inrymmer femininitet, var en ihållande trend under så gott som hela det föregående seklet. Ett annat tydligt tema är sjuksköterskan som sexobjekt vilket hade ett uppsving på 1960- och 1970-talet (Stanley, 2008). Weaver et al. (2013) menar att flera studenter ogillar de sexuella anspelningarna då de anser att detta inte speglar verkligheten. Detta bekräftas av sjuksköterskorna i studien av Morris-Thompson et al. (2011) med citatet:

“We are portrayed in certain ways on the television... it just isn't real” (s. 689).

Sedan 80-talet syns en ökande trend där sjuksköterskor framställs som starka och självständiga kvinnor (och män) där de verkar hitta sin professionella röst (Stanley, 2008).

Bilden av Sjuksköterskan som en sämre läkare

Att sjuksköterskan skulle vara läkarens assistent är något som nämns i flera studier. Något som också var genomgående i flera av artiklarna var att sjuksköterskor anses ha låg status. Den vedertagna hierarkin, i vilken sjuksköterskor är underordnade läkare, tycks ligga som en grund för hur människor ser på professionen. Flera studier visar på att sjuksköterskestudenter innan de började på utbildningen hade felaktiga föreställningar av vad professionen innebär (Edberg & Lilja Andersson, 2015; Brodie et al., 2004). En student i artikeln av Brodie et al. (2004) säger:

“Before I began the courses I thought that nurses were just there to be ordered around by doctors...” (s. 727).

I studien av Rudland och Mires (2005) deltog läkarstudenter under sitt första studieår. Läkarstudenterna graderade sjuksköterskor och läkare och därefter gjordes en jämförelse

mellan resultaten. Graderingarna avser vilken bakgrund personer i respektive profession har och vilka karaktärsdrag de har. Resultaten visar flera signifikanta skillnader, däribland att sjuksköterskor graderades lägre gällande både akademisk förmåga och kompetens. Sjuksköterskor fick även signifikant lägre poäng gällande självsäkerhet och engagemang men ansågs vara mer omtänksamma. Inga signifikanta skillnader fanns gällande livserfarenhet och kommunikationsförmåga (Rudland et al., 2005). Nyligen antagna sjuksköterskestudenter beskriver att sjuksköterskan förutom att ge vård har en funktion som läkarassistent och som läkarens förlängda arm (Dahlborg-Lyckhage & Pilhammar, 2008). Därtill betraktas sjuksköterskan som underordnad läkaren och det framkommer att detta anses vara naturligt av den orsaken att *“the physician knows more than the nurse”* (Dahlborg-Lyckhage et al., 2008, s. 539). Enligt Brodie et al. (2004) förändras studenters bild av professionen markant under utbildningen. Bland annat kommer de till insikt om de ojämlika maktstrukturer som råder på arbetsplatserna:

“... I have found quite often an attitude from doctors, physiotherapists and occupational therapists ‘what do you know you are a nurse?’” (Brodie et al., s. 727).

Detta styrker Traynor och Evans (2014) i sin studie, där det framkommer att även erfarna sjuksköterskor möter denna ojämlikhet:

“I think because we’re seen as professionals or we need to uphold that we’re professionals, we need to act that way as well and not be intimidated by the doctors . . . you’re a professional so you have every right to speak up and do things your way and not let them bully you or intimidate you because you’re a professional as well.” (s. 196).

Enligt Morris-Thompson et al. (2011) bär även allmänheten på föreställningen att sjuksköterskor har låg status och utöver detta en idé om att sjuksköterskor saknar ambition att göra karriär. Sjuksköterskor anses ha en ouppfylld potential och beskrevs av allmänheten som passiva och kuvade. En av deltagarna i studien av Morris-Thompson et al. (2011) citerar en anhörig:

“A nurse? You can do better than that!” (s. 688).

Även Ramvi (2015) tar upp sjuksköterskors låga status. Sjuksköterskeprofessionen sågs dock som bättre än undersköterskeyrket, som enligt deltagaren ligger lägst i hierarkin. Deltagaren jämför även sin status med läkare:

“At least I was happier as a full-fledged nurse than as an auxiliary nurse. But I don’t think of being a nurse as a job with high status. (...) It would be fun to introduce myself as a doctor once in a while” (Ramvi, 2015, s. 5).

I TV-serier befinner sig sjuksköterskor vanligtvis i bakgrunden och utgör en biroll i förhållande till läkare (Dahlborg-Lyckhage et al., 2009). De engelskspråkiga TV-serierna porträtterar, enligt de deltagande studenterna, i huvudsak läkare snarare än sjuksköterskor. Studenterna påpekar även att läkarna framställs i god dager i motsats till de mer negativa bilderna av sjuksköterskorna (Weaver et al., 2013). Sjuksköterskan går nästan obemärkt förbi och i vissa fall syns hen inte alls (Dahlborg-Lyckhage et al., 2009; Weaver et al., 2013). När sjuksköterskan väl porträtteras är det ofta i samband med att hen gjort misstag (Dahlborg-Lyckhage, 2003). Enligt officiella förordningar har sjuksköterskor det primära patientansvaret och förväntas delegera uppgifter till annan personal (Dahlborg-Lyckhage et al., 2009), något

som på intet vis syns i de analyserade TV-serierna (Dahlborg-Lyckhage et al., 2009; Weaver et al., 2013). Dahlborg-Lyckhage et al. (2009) beskriver sjuksköterskornas roll i serierna som att de förbereder för läkarens jobb (i.e. "the real work", s. 167). Deras stöttande och utbildande funktion gentemot patienterna ersattes av att de tog hand om de manliga läkarna och lade fokus på den privata relationen dem emellan (Dahlborg-Lyckhage et al., 2009).

Bilden av Sjuksköterskan som en ängel

En bild av sjuksköterskan som framkommer i flera studier är uppfattningen om att hens lämplighet för professionen avgörs av (feminina) medfödda egenskaper (Morris-Thompson et al., 2011; Dahlborg-Lyckhage et al., 2008; Fealy, 2004). I studien av Morris-Thompson et al. (2011) beskrevs sjuksköterskor av allmänheten som pålitliga och ärliga. I artikeln av Fealy (2004) citeras en läkare år 1944:

"Knowledge is obviously of great importance, but I am convinced that what a nurse is is more important. Her character decides so very often how she uses her brain and her energy" (Luxton, 1944, se Fealy, 2004, s. 651).

Ovanstående citat bekräftas av deltagarna som representerar allmänheten i Morris-Thompsons et al. (2011) studie, där det framkom att de hade en generell känsla av att alla sjuksköterskor var födda till att bli sjuksköterskor. Det framkom vidare att det fanns en okunskap gällande de kvalifikationer som professionen kräver och en påtaglig uppfattning om att sjuksköterskor behöver empati snarare än expertis och utbildning (Morris-Thompson et al., 2011). De nyligen antagna sjuksköterskestudenterna i studien av Dahlborg-Lyckhage et al. (2008) menar att sjuksköterskor har en naturlig begåvning för vårdande och empati. Detta stöds i studien av Edberg et al. (2015) där två grupper av nyligen antagna sjuksköterskestudenter jämförs 2003 och 2013. Cirka 50 % i båda grupperna angav empati som en kompetent sjuksköterskas viktigaste egenskap (Edberg et al., 2015). En annan bild av sjuksköterskan är den av en självuppoffrande hjältinna. Denna bild var dominerande för hur sjuksköterskor porträtterades inom film under föregående sekels första hälft men har funnits kvar som en tydlig trend fram till idag om än inte lika stark som då (Stanley, 2008). Detta ideal existerar inte bara inom filmen. Fealy (2004) beskriver bilden av sjuksköterskan på Irland efter första världskriget med ord som (feminin) plikt-känsla, självuppoffring, hjältemod och en vilja att tjäna den medicinska professionen. Detta stöds av Dahlborg-Lyckhage et al. (2008) som påvisar att en sjuksköterska är någon som bör vara beredd att bortse från sina egna behov för att hjälpa andra och att sjuksköterskor "gillar att ta hand om folk". Edberg et al. (2015) visar att det främsta skälet att bli sjuksköterska är humanitärt, en vilja att hjälpa andra. I studien av Morris-Thompson et al. (2011) fick sjuksköterskor dela sina uppfattningar om hur de tror att allmänheten ser på professionen. Där framkommer det att allmänheten antas uppfatta professionen som ett kall:

"We 'give'... the satisfaction of caring is a main theme..." (Morris-Thompson et al., 2011, s. 689).

Som ett resultat av detta, antog de vidare att allmänheten ansåg att omvårdnad kräver varken hög utbildningsstandard eller hög kompetens och följaktligen får sjuksköterskor låg lön (Morris-Thompson et al., 2011).

Bilden av Sjuksköterskans profession

Detta avsnitt handlar om vad Sjuksköterskan gör eller tros göra. Här innefattas även professionens möjligheter och status i samhället. När sjuksköterskor själva beskriver sin profession i studien av Morris-Thompson et al. (2011) framkommer det att deras bild är övervägande positiv. De menar att sjuksköterskeprofessionen är ett fritt, flexibelt och varierande arbete:

“one thing I love about nursing is that I go to work and never know what to expect... No 2 days are ever the same” (Morris-Thompson et al., 2011, s. 687).

Vidare menar de att ansvar och självständighet är viktiga delar i rollen som sjuksköterska (Morris-Thompson et al., 2011). Något som sjuksköterskorna nämner som ett av de största privilegierna med arbetet är att få vara närvarande vid betydelsefulla ögonblick i livet såsom födelse, död, smärta och lycka. En ytterligare fördel med professionen är, enligt sjuksköterskorna, att det finns en stor variation på inriktningar och specialiseringar (Morris-Thompson et al., 2011). Dock har sjuksköterskor inte bara positiva bilder av sin profession. I studien av Traynor et al. (2014) där sjuksköterskestudenter och sjuksköterskor intervjuas i fokusgrupper framkommer att de upplever att arbetsbelastningen är för hög, att de har svårt att göra sin röst hörd gentemot läkare och att de är undervärderade som grupp. En deltagare i studien säger:

“Yeah, you’re not valued. It surprised me about that, that nurses are not valued to be honest” (Traynor et al., 2014, s. 196).

Enligt Ramvi (2015) är den intervjuade sjuksköterskan delvis nöjd med sitt arbete och är oftast glad efter arbetsdagens slut. Dock framkommer även att arbetet är kopplat till en känsla av underlägsenhet och undervärdering. Det framkommer att det inte finns någon stolthet i den professionella identiteten trots att stolthet över kollegor och förtroende för dem finns (Ramvi, 2015). Bilden av den undervärderade professionen motsägs delvis enligt Morris-Thompsons et al. (2011) där allmänheten värderar sjuksköterskor högt samtidigt som de tycker att de är:

“put upon, overworked and underpaid” (s. 690).

I studien av Traynor et al. (2014) visar det sig att deltagarna uppfattar sig själva som slavar, om än med en skämtsam ton. Dessutom framkommer att det existerar en kultur av martyrskap inom sjuksköterskeprofessionen. Traynor et al. (2014), som har analyserat data från fokusgrupperna utifrån psykoanalytikern Lacans teorier, menar att den här offerrollen kan fylla en funktion för sjuksköterskorna genom att de kan undvika att ställas inför frågor som kan rubba deras självbild. Istället fortsätter de att lägga ansvaret för sitt bristande självförverkligande på ‘den andre’ som i detta fall kan vara läkare, chefer, underbemanning, byråkrati et cetera, eller en kombination av dem. Enligt Traynor et al. (2014) är denna brist på självförverkligande, eller känsla av otillräcklighet, ett uttryck för den påtagliga ångest som skapas genom ‘sjuksköterskeidealet’ vilket i praktiken är omöjligt att uppnå. Vidare menar Traynor et al. (2014) att det enligt Lacans teori inte är just ‘sjuksköterskeidealet’ som är omöjligt att uppnå utan överhuvudtaget idén om självförverkligande och att nå sin fulla potential. Att sjuksköterskor tar på sig rollen som offer kan enligt Traynor et al. (2014) även skänka en viss njutning, ‘en njutning bortom njutning’, en njutning i det negativa; en slags självdestruktiv drift. Förhållningssättet kan även fungera som en försvarsmekanism på så sätt

att det minskar den inre konflikt och anspänning som omöjligheten i att anta sjuksköterskeidentiteten innebär (Traynor et al., 2014). Även enligt Ramvi (2015) finns ett missnöje bland sjuksköterskor då det framkommer att arbetet innebär dagliga möten med sorg och elände. Dessutom framkom att deltagaren ansåg att vem som helst skulle kunna arbeta som sjuksköterska och därför inte var särskilt stolt över sin yrkesroll:

“nursing is so diffuse. Anyone could do it. Being a fellow human being, or being supportive and helpful, is not something that requires... so much” (Ramvi, 2015, s. 5).

Allmänheten hade uppfattningen att sjuksköterskors arbete var enkelt och okvalificerat samt innehåller moment som är otrevliga och som de flesta andra människor inte vill utföra (Morris-Thompson et al., 2011). Trots detta ansåg allmänheten att arbetet är viktigt och de beundrade aspekter som hårt arbete, låg lön och långa arbetsdagar. Deltagarna i studien skulle dock inte själva kunna tänka sig att arbeta som sjuksköterskor och de skulle heller inte rekommendera det till någon i sin närhet (Morris-Thompson et al., 2011). Även sjuksköterskan i studien av Ramvi (2015) uttrycker att hen inte rekommenderar sina döttrar att studera till sjuksköterskor, dock inte med tanke på arbetsuppgifter utan med tanke på den låga status och lön som det innebär:

*“As a nurse I feel small - that I don't have a position” och
“It has to do with status and salary and the like. That is also significant in our lives”*
(Ramvi, 2015, s. 5).

Bilden av sjuksköterskeprofessionen som ett okvalificerat yrke återkommer i studien av Brodie et al. (2004) där flera sjuksköterskestudenter medgav att de bar på denna bild före utbildningen. Enligt Morris-Thompson et al. (2011) är allmänheten i deras studie osäkra på skillnaden mellan sjuksköterskor och undersköterskor och de har bara en vag uppfattning gällande de kvalifikationer en sjuksköterska bör ha och vilka olika specialiseringar och karriärmöjligheter som finns inom professionen.

“There's no future in it. It's a dead end” (Morris-Thompson, 2011, s. 690).

I TV-serier analyserade av Dahlborg-Lyckhage et al. (2009) framkommer att sjuksköterskans arbete görs i bakgrunden och nästan inte märks. Exempelvis var arbetsledning, delegeringar och relationen sjuksköterska-patient – som är stora delar av arbetet – något som inte alls visades i serierna (Dahlborg-Lyckhage et al., 2009). Att professionens verkliga uppgifter inte tycks uppmärksammas av allmänheten är sjuksköterskorna i studien av Morris-Thompson et al. (2011) väl medvetna om. De menar att allmänheten inte ser sjuksköterskans självständighet, ansvar och beslutsfattande. Inte heller ser de vilka intellektuella färdigheter som krävs eller de möjligheter till vidareutbildning och utveckling som finns för en sjuksköterska, enligt deltagarna i studien (Morris-Thompson et al., 2011). Dahlborg-Lyckhage et al. (2008) påvisar att studenter anser att professionen är något att vara stolt över. De anser att professionen innebär ansvar och att sjuksköterskan har en arbetsledande roll. Studenterna lyfter att en av de största fördelarna är att det finns många möjligheter inom professionen och att den alltid kommer behövas. Vidare anser de att det är ett viktigt arbete där det finns möjlighet att göra skillnad, både i omvårdnadsarbetet och genom att forska (Dahlborg-Lyckhage et al., 2008). Även studenterna i studien av Edberg et al. (2015) framlägger att vidareutbildning är en av anledningarna till att de har valt att studera till

sjuksköterskor. Enligt Brodie et al. (2004) menar studenterna att de innan utbildningen underskattat kunskapskraven och graden av ansvar som sjuksköterskerollen innebär:

“I didn’t realise how much academic theory was involved in patient care. Also other skills I didn’t contemplate we would learn were the management skills” (s. 727).

Studenternas uppfattningar av omvårdnad förändrades sedan under utbildningen och de insåg att det finns många möjligheter att göra karriär (Brodie et al., 2004). Edberg et al. (2015) jämför två olika grupper av studenter och lyfter fram att studenterna år 2003 ansåg att en av de viktigaste delarna i sjuksköterskerollen var att samarbeta med läkaren vid botande av sjukdom. Detta har år 2013 ersatts med att ge en omvårdnad av hög kvalitet och att ha ett stort ansvar i rollen som sjuksköterska. Ett skifte från biomedicin mot omvårdnad syntes, enligt Edberg et al. (2015), både gällande förväntningar på programmet, uppfattningen om sjuksköterskerollen och om professionen.

Diskussion

Metoddiskussion

Då vårt syfte söker efter abstrakta bilder av Sjuksköterskan vidrör vi andra vetenskapliga inriktningar utöver omvårdnadsdisciplinen. I synnerhet berörs ämnet sociologi i och med att vår frågeställning inbegriper bland annat sociala och kulturella strukturer. Fokus ligger emellertid på sjuksköterskor, hur de framställs och hur det påverkar dem. Vi tror att den kunskap vi bidrar med är betydelsefull i skapandet av sjuksköterskans professionella identitet. Syftet, att beskriva bilder av Sjuksköterskan, kan uppfattas som en aning diffust då det är ett brett och öppet syfte där utrymme finns för individuella tolkningar. Möjligen hade det varit en enklare ansats att fokusera på *en* specifik bild av sjuksköterskan, till exempel att ‘beskriva bilden av sjuksköterskan inom filmen’. Dock tilltalades vi av den abstrakta betydelsen och sökte efter *vem* som uppenbarar sig när människor hör ordet Sjuksköterska.

Metodval

Vid val av metod diskuterades alternativet att göra en diskursanalys. Materialet i en diskursanalys kunde ha varit exempelvis dagstidningar, filmer eller bloggar. Dock valdes att göra en litteraturoversikt då vi har erfarenhet av denna metod. Detta för att undvika att arbetstiden lades på att begripa en, för oss, ny metod. Dessutom uppmärksammades att det redan fanns en rad diskursanalyser i ämnet. Friberg (2006) belyser att litteraturoversikter har sina svagheter i det att det finns en risk för selektivt urval av artiklar. Det eventuellt selektiva urvalet hade dock varit ett likvärdigt problem oavsett metod.

Databaser och sökord

Huvudsakligen användes Cinahl då sökningarna här gav störst och mest relevanta resultat. Som nämnt ovan berör vi sociologidisciplinen. Scopus, som delvis har ett sociologiskt och humanistiskt fokus, användes men resultaten var få och icke relevanta för vårt syfte. Att använda oss av andra databaser med sociologisk och/eller arbetsvetenskaplig inriktning kunde eventuellt ha underlättat datainsamlingen och resulterat i ett bredare underlag. Om denna uppsats skulle göras om, hade säkerligen fler databaser använts. Att identifiera relevanta databaser för ämnet hade kunnat göras med hjälp av exempelvis personalen på Universitetsbiblioteken. I de allra första sökningarna testades olika sökord för att se vilka som gav bäst resultat. Sökorden som slutligen kom att användas har testats flera gånger och i olika

kombinationer för att maximera utfallet och undvika att missa relevanta artiklar. Tack vare att många sökord testades tror vi oss ha hittat de optimala kombinationerna.

Urval

Vid val av artiklar togs huvudsakligen hänsyn till vem eller vilka som kom till tals i studierna (e.g. allmänheten, sjuksköterskor och sjuksköterskestudenter). Detta för att vi ville få en så omfattande bild som möjligt. Att välja artiklar med olika perspektiv kan ha inneburit att vi gått miste om någon eller några grupper. Därtill kan resultatet bli spretigt och det kan vara svårt att dra slutsatser med detta underlag. Ett alternativ kunde ha varit att smalna av syftet genom att välja ut en eller ett par specifika gruppers perspektiv. Med ansatsen att återge en bred bild hade egentligen fler artiklar och mer tid varit nödvändigt för att kunna dra helt tillförlitliga slutsatser. Av de valda artiklarna finns ett flertal där sjuksköterskestudenter utgör gruppen som undersöks. Att studenterna bär på såväl den denotativa som den konnotativa bilden av sjuksköterskan är logiskt eftersom de varken befinner sig i eller utanför professionen. Detta gör att det är svårare att ge ett entydigt svar på våra frågeställningar om allmänhetens bilder och sjuksköterskors bilder. Om allmänheten och sjuksköterskor ställs emot varandra, vart befinner sig studenterna då? Vår ambition var att hitta fler artiklar där erfarna sjuksköterskor kom till tals. Det visade sig dock att detta var ett mindre forskat område samt att större delen av studierna riktade sig mot specialiserade sjuksköterskor och deras specifika verksamheter.

I studien av Ramvi (2015) djupintervjuas en erfaren sjuksköterska vars citat utgör en relativt stor del i vårt resultat. Att det endast är *en* person som intervjuas skall givetvis tas i beaktande. Resultatet stämmer dock väl överens med resterande studiers resultat vilket vi anser vara ett argument att den används i så pass stor utsträckning. Denna artikel upptäcktes dessutom sent i processen då vi redan hade en komplett uppsättning av granskade artiklar. Detta för att den är nypublicerad och inte fanns tillgänglig vid litteratursökningen. Det bör tas hänsyn till att vi, vid tillfället, kan ha haft en selektiv blick. Artikeln uppfyller dock våra inklusionskriterier och vi förmodar att den, om den varit publicerad vid den primära artikelsökningen, hade inkluderats även då.

En styrka i att använda artiklar med sjuksköterskestudenter är att majoriteten av dem har ungefär samma ålder och därför kan antas ge ett samstämmigt resultat. Därtill kan resultatet anses vara aktuellt då studenterna är påverkade av samtida värderingar. Att undersöka sjuksköterskors uppfattningar kunde möjligen ha gett spridda resultat då de är i olika åldrar och därmed kan vara påverkade av den tidsperiod då de själva utbildades. I vissa kvalitativa artiklar där både undersköterskor, sjuksköterskor och barnmorskor deltar finns en otydlighet gällande vilken grupp som hör till de nämnda citaten. Vi tror dock inte att detta har någon större påverkan på slutresultatet då samtliga grupper arbetar med omvårdnad. Vidare är de troligtvis påverkade av samma populärkulturella bilder av vårdpersonal. Vår intention var från början att inrikta oss på studier utförda i Skandinavien men sökresultatet visade alltför få artiklar. Detta hade varit önskvärt av den anledningen att vi i större mån känner till kontexten. Istället valde vi att utöka vår geografiska begränsning till ”västvärlden”. Trots att studierna har utförts i olika länder, med olika metoder och att de återger olika gruppers perspektiv är resultatet relativt samstämmigt.

Dataanalys

De teman som växte fram under analysförfarandet var tämligen enkla att urskilja. Dock ligger rubrikerna *Kvinnan* och *Ängeln* nära varandra i innehåll. Det finns emellertid en tydlig skillnad mellan de två: *Kvinnan* inkluderar den sexualiserade bilden av sjuksköterskan medan *Ängeln* fokuserar på den självuppoffrande tjänarinnan. Detta fick oss att diskutera det psykoanalytiska begreppet hora/madonna-komplexet. Horan utgjorde, tillsammans med femininitet och romantik, ett subtema till *Kvinnan*. Subtemat madonnan hör ihop med den gudfruktiga hjältinnan, den som gör gott, under rubriken *Ängeln*. Temat *Sjuksköterskan som en sämre läkare* syntes tydligt då flera artiklar nämner sjuksköterskors "bristande" akademiska förmåga och låga ambition vilka ofta ställs i förhållande till läkare. Ett ytterligare subtema var bilden av sjuksköterskan som läkarens hjälpre. Utöver dessa tre stereotyper behövdes en rubrik för övrig information. Den kom att kallas *Bilden av sjuksköterskans profession* eftersom den främst innefattar uppfattningar om vad sjuksköterskor gör och tros göra. Denna rubrik blev i slutändan problematisk att sammanfatta då den inte var lika enhetlig som de tre förstnämnda temana och innehöll mycket data. Antagligen hade detta tema med fördel kunnat delas upp med underrubriker.

Förförståelse

Givetvis är vår förförståelse viktig att framföra då denna påverkar vår tolkning av texterna. Som sjuksköterskestudenter är vi väl medvetna om vanligt förekommande stereotyper eftersom vi själva möter dem och uppmärksammar dem i filmer, TV och medier. Våra förväntningar av resultatet kan ha färgat oss vid framtagning av teman och subteman. Därtill förklarar vi resultatet till stor del med genusperspektiv och sociala strukturer vilket eventuellt inte behöver vara en självklarhet för alla.

Resultatdiskussion

Trots att bilderna av Sjuksköterskan ser olika ut kan det skönjas ett mönster. En observation är att allmänheten verkligen tycks uppskatta sjuksköterskor och anser dem vara viktiga för samhället samtidigt som professionen betraktas som ett lågstatusyrke. Dessa bilder kan ses som paradoxala då sjuksköterskan värderas både högt och lågt samtidigt. Sådana motsägelsefulla bilder finns även hos sjuksköterskor själva. Resultatet visar att de finner sitt arbete som utvecklande och meningsfullt då de får privilegiet att hjälpa människor i livets olika skeenden. Å andra sidan upplever de sig vara undervärderade av allmänheten, vilket påverkar deras professionella identitet (Hoeve et al., 2014).

Ytterligare en faktor som påverkar värderingen av och statusen hos Sjuksköterskan är att hen ofta ställs i relation till läkaren både av sig själv och av allmänheten. Detta syns i temat *sjuksköterskan som en sämre läkare* där det framkommer att sjuksköterskan tros vara läkarens assistent och att hen vet mindre än läkaren. Detta ständiga jämförande kan medföra att sjuksköterskor internaliserar negativa tankar och värderingar vilket kan påverka arbetet. Exempelvis kan denna ojämlikhet resultera i att personal inte vågar ta plats och göra sin röst hörd i teamet. Samverkan i team, i vilket även patienten ingår, är en av sjuksköterskans kärnkompetenser (Svensk sjuksköterskeförening, u.å.b). Om teamarbetet på grund av ojämlika relationer påverkas negativt kan hinder för god kommunikation uppstå. Enligt Öhrn (2009) är bristande kommunikation en av de vanligaste orsakerna till att patientsäkerheten blir lidande. I studien av Ramvi (2015) djupintervjuas en erfaren sjuksköterska vars citat lägger emfas på den låga statusen och hierarkierna mellan yrkesgrupper, både "uppåt" och "neråt" ur sjuksköterskans perspektiv. Det kan antas att allmänheten inte känner till att omvårdnad,

liksom medicin, är ett självständigt område. Ett ytterligare exempel på paradoxen att sjuksköterskan värderas högt och lågt på samma gång är undersökningar presenterade i Expressen och Hyresgästföreningens tidning Hem & Hyra. Enligt Hem & Hyra är sjuksköterskor den yrkesgrupp som vi helst vill ha som granne (Ljungkvist, 2014, december). Sjuksköterskor fick i undersökningen 28 % av rösterna medan läkare hamnade på en andra plats med 18 %. Att sjuksköterskor samtidigt värderas lågt blir tydligt i listan över olika yrkens status där sjuksköterskor har plats 48 av 100 medan läkare har nummer 2 av 100 (Kahn, 2007, 28 maj).

Att allmänheten har en otydlig bild av sjuksköterskans forskningsområde och arbetsuppgifter framkommer i temat *Sjuksköterskans profession*. Detta kan bero på att professionens utveckling inte har förankrats hos allmänheten då omvårdnad är ett förhållandevis nytt akademiskt ämne. Dock visar resultatet, enligt Edberg et al. (2015), att nyantagna studenters förväntningar mer och mer fokuserar på omvårdnad snarare än på medicin när jämförelse görs mellan två grupper med tio års mellanrum. Att TV-serier och filmer i huvudsak porträtterar läkare snarare än sjuksköterskor kan vara ytterligare en förklaring till missuppfattningar om sjuksköterskeprofessionen. I och med att sjuksköterskorna befinner sig i bakgrunden syns inte deras arbetsuppgifter. En tittare kan därför få uppfattningen att det är läkarens (huvudrollens) arbete som räknas och att sjuksköterskan endast finns där för att underlätta för denne. Detta, anser vi, stämmer överens med den generella underrepresentationen av kvinnor i filmer och TV. *Sjuksköterskan som kvinna* och *Sjuksköterskan som en ängel* var teman som upptäcktes tidigt under analysprocessen. Sjuksköterskan tillskrevs ständigt traditionellt kvinnliga, moderliga attribut vilka anses väga tyngre än professionell kompetens. I arbetet med uppsatsen har det, för oss, varit naturligt att dra paralleller mellan sjuksköterskans utveckling och kvinnans historia. Moberg (2007) skriver att myten om Florence Nightingale är felaktig och anpassad till patriarkatets fördel. Hon har enligt Moberg (2007) förminskats från en stark entreprenör till en mild, vårdande ängel. En tolkning utifrån detta kan vara att även sjuksköterskeprofessionen har förminskats och nedvärderats på ett liknande sätt. Omvårdnad och omsorg ses inte som kompetenser utan som medfödda egenskaper vilket kan bidra till att professionen reduceras till ett simpelt, okvalificerat yrke i allmänhetens ögon.

Konklusion

Både allmänheten och sjuksköterskor anser att sjuksköterskans arbete är betydelsefullt och viktigt för samhället. Allmänheten värderar egenskaper förknippade med professionen högt men anser att arbetet är simpelt och okvalificerat. Båda grupperna menar att sjuksköterskor har låg status i samhället. Allmänhetens bilder är till stor del baserade på stereotyper och det finns missuppfattningar om vad professionen innefattar. Sjuksköterskestudenter bär på allmänhetens bilder men har samtidigt en något djupare förståelse för vad professionen innebär. Det är tydligt att studenternas bilder av Sjuksköterskan och omvårdnad förändras under utbildningen.

Implikationer

När sjuksköterskestudenter påbörjar utbildningen bär de på allmänhetens stereotypa bilder av Sjuksköterskan. Detta kan komma att påverka hur den professionella identiteten skapas. Av den orsaken är det nödvändigt att tidigt i utbildningen göra studenter uppmärksamma på rådande bilder och stereotyper. Dessa bilder bör sedan diskuteras för att skapa förståelse för

hur och varför de har uppstått. Färdigutbildade sjuksköterskor bör verka för att en mer nyanserad bild av professionen når ut i samhället. Detta kan göras genom att de organiserar sig och informerar i synnerhet politiker om vad det innebär att vara sjuksköterska. I det dagliga arbetet bör sjuksköterskor tydligt informera patienter och anhöriga vilka åtgärder som utförs och varför. Detta för att stärka bilden av Sjuksköterskan som en professionell och kompetent yrkesutövare.

Egna reflektioner

Det arbete sjuksköterskor utför ses utan tvekan som viktigt men det tycks alltid finnas ett "men...". Sjuksköterskan beundras och uppskattas av allmänheten *men* har låg status, låg lön och anses vara obildad. Liksom den egna identiteten skapas i mötet med andra, tycks den professionella statusen skapas i relation till andra yrkesgrupper. Hierarkierna inom vården är vedertagna och mycket tydliga.

Att institutioner och fackförbund söker höja omvårdnadsämnets status genom att lägga emfas på maskulina attribut såsom ledarskap och beslutsfattande ser vi som en genväg. Den långa vägen vore att uppvärdera de feminint kodade egenskaperna till samma nivå som de maskulina. Med tanke på det patriarkala samhälle vi lever i och rådande utvecklingstakt kommer detta ta flera generationer att uppnå, om det ens är möjligt. Alternativet är politiska beslut som förändrar de rådande strukturerna, exempelvis markanta löneökningar inom kvinnodominerade sektorer. Detta kan tyckas radikalt men med tanke på att status och hög lön går hand i hand är det troligtvis detta som krävs.

Angående vår inledning och de kommentarer vi i all välmening får till oss är resultatet i vår studie föga förvånande. Det faktum att omvårdnad och omsorg betraktas som medfödda egenskaper kan troligtvis bidra till att professionen förminskas till ett banalt arbete. Nightingales formulering "*Every woman is a nurse*" (Nightingale, 1859, s. 5) återspeglas i den samtida allmänhetens bild av professionen; att vem som helst med rätt egenskaper (läs: feminina egenskaper) kan arbeta som sjuksköterska. Dock anser vi det vara en förmildrande omständighet att hon skrev detta för 150 år sedan och var ett barn av sin tid. En förhoppning från vår sida var att den samtida bilden skulle skilja sig mer från den hundrafemtioåriga bild som Nightingale återger.

Referenslista

- Brodie, D., Andrews, G., Andrews, J., Thomas, G., Wong, J., & Rixon, L. (2004). Perceptions of nursing: confirmation, change and the student experience. *International Journal Of Nursing Studies*, 41(7), 721-733.
- Dahlborg-Lyckhage, E. (2003). "Systems" konstruktion och mumifiering - i TV-serier och i studenters föreställningar (Doktorsavhandling, Gothenburg Studies in Educational Sciences, 204). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Dahlborg-Lyckhage, E., & Pilhammar-Andersson, E. (2009). Predominant discourses in Swedish Nursing. *Policy, Politics & Nursing Practice*, 10(2), 163-171.
doi:10.1177/1527154409338493
- Dahlborg-Lyckhage, E., & Pilhammar, E. (2008). The importance of awareness of nursing students' denotative images of nursing. *Journal Of Nursing Education*, 47(12), 537-543.
doi:10.3928/01484834-20081201-01
- Edberg, A., & Lilja Andersson, P. (2015). The shift from a medical to a nursing orientation: A comparison of Swedish nursing students' expectations when entering the nursing degree programme in 2003 and 2013. *Nurse Education Today*, 35(9), e78-83.
doi:10.1016/j.nedt.2015.06.015
- Fealy, G. (2004). 'The good nurse': visions and values in images of the nurse. *Journal of Advanced Nursing*, 46(6), 649-656. doi:10.1111/j.1365-2648.2004.03056.x
- Friberg, F. (2006). Att utforma ett examensarbete. I F. Friberg (Red.) *Dags för uppsats - vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (s. 71-82). Lund: Studentlitteratur.
- Friberg, F. (2006). Att göra en litteraturoversikt. I F. Friberg (Red.) *Dags för uppsats - vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (s. 115-124). Lund: Studentlitteratur.
- Hoeve, Y. t., Jansen, G., & Roodbol, P. (2013). The nursing profession: public image, self-concept and professional identity. A discussion paper. *Journal Of Advanced Nursing*, 70(2), 295-309.
doi:10.1111/jan.12177
- Hirdman, Y. (2001). *Genus - om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber.
- Holmdahl, B. (1994). *Sjuksköterskans historia: från siukwarterska till omvårdnadsdoktor*. (1. uppl.) Stockholm: Liber utbildning.
- International Council of Nurses, (u.å.). *Who we are*. Hämtad 2015-12-18 från <http://www.icn.ch/who-we-are/who-we-are/>
- International Council of Nurses. (2012). *The ICN code of ethics for nurses*. Genève: International Council of Nurses.
- Jakobsson, E & Lützen, K. (2009) Omvårdnad som profession och akademiskt ämne. I Ehrenberg, A. & Wallin, L. (red.), *Omvårdnadens grunder – ansvar och utveckling* (s. 23-45). Lund: Studentlitteratur.

- Kahn, Å. (2007, 28 maj). Så hög status har ditt yrke. *Expressen*. Hämtad 2016-01-02 från <http://www.expressen.se/utbildning/sa-hog-status-har-ditt-yrke/>
- Ljungkvist, R. (2014, december). Sjuksköterskan är vår favoritgranne. *Hem & Hyra*, 8. Tillgänglig: <http://www.hemhyra.se/riks/sjukskoterskan-ar-var-favoritgranne>
- Moberg, Å. (2007). *Hon var ingen Florence Nightingale*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Morris-Thompson, T., Shepherd, J., Plata, R., & Marks-Maran, D. (2011). Diversity, fulfilment and privilege: the image of nursing. *Journal Of Nursing Management*, 19(5), 683-692. doi:10.1111/j.1365-2834.2011.01268.x
- Nightingale, F. (1859). *Notes on Nursing What It Is, and What It Is Not*. Hamburg: tredition GmbH.
- Perry, J. (1985). Has the discipline of nursing developed to the stage where nurses do 'think nursing'? *Journal of Advanced Nursing*, 10, 31-37.
- Ramvi, E. (2015). I am only a nurse: a biographical study of a nurse's self-understanding and it's implication for practice. *BMC Nursing*, 14(1), 1-9. doi: 10.1186/s12912-015-0073-y
- Rudland, J., & Mires, G. (2005). Characteristics of doctors and nurses as perceived by students entering medical school: implications for shared teaching. *Medical Education*, 39(5), 448-455.
- Sandberg, M. (2012, september). Sexistisk bild av sjuksköterska fälld av Reklamombudsmannen. *Vårdfokus*. Tillgänglig: <https://www.vardforbundet.se/mobil/Start1/Vardfokus-Nyheter/Artikel/?article=106593>
- Socialstyrelsen. (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Hämtad 2015-12-18 från http://www.barnmorskeforbundet.se/wp-content/uploads/2015/04/2005-105-1_20051052-Leg-Ssk.pdf
- Stanley, D. (2008). Celluloid angels: a research study of nurses in feature films 1900-2007. *Journal Of Advanced Nursing*, 64(1), 84-95. doi:10.1111/j.1365-2648.2008.04793.x
- Statistiska centralbyrån. (2010). *Könsstruktur per utbildning och yrke*. Hämtad 2015-12-18 från http://www.scb.se/statistik/publikationer/uf0521_1990i30_br_a40br1001.pdf
- Svensk sjuksköterskeförening. (u.å.). *Om oss*. Hämtad 2015-12-22 från <http://www.swenurse.se/Om-oss/>
- Svensk sjuksköterskeförening. (u.å.b). *Kärnkompetenser*. Hämtad 2016-01-21 från <http://www.swenurse.se/Utanfor-strukturen/karnkompetenser/>
- Svensk sjuksköterskeförening. (2009). *Sjuksköterskans profession*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.
- Svensk sjuksköterskeförening. (2014). *Omvårdnad och god vård*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.
- Traynor, M., & Evans, A. (2014). Slavery and jouissance: analysing complaints of suffering in UK and Australian nurses' talk about their work. *Nursing philosophy*, 15(3), 192-200. doi: 10.1111/nup.12051

Weaver, R., Salamonson, Y., Koch, J., & Jackson, D. (2013). Nursing on television: student perceptions of television's role in public image, recruitment and education. *Journal Of Advanced Nursing*, 69(12), 2635-2643. doi:10.1111/jan.12148

Öhrn, A. (2009). Patientsäkerhet. I A. Ehrenberg & L. Wallin (Red.), *Omvårdnadens grunder – ansvar och utveckling* (s. 371-401). Lund: Studenlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1. Söktabell

Databas Datum	Sökord	Begränsningar	Antal träffar	Relevanta abstract	Granskade artiklar	Valda artiklar
Cinahl 15-10-29	Professional image AND Nurs*	Peer reviewed Research article	411	-	-	-
Cinahl 15-10-29	Professional image AND Nursing as a profession	Peer reviewed Research article	167	-	-	-
Cinahl 15-10-29	Professional image AND Public opinion	Peer reviewed Research article	32	17	7	Morris-Thompson et al.; Fealy; Brodie et al.
Pubmed 15-10-29	Nurs* AND image AND profession	Peer reviewed Research article	282	-	-	-
Pubmed 15-10-29	Nurs* AND image AND profession	Peer reviewed Research article 5 years	61	6	2	-
Pubmed 15-10-29	Nurs* AND image AND profession	Peer reviewed Research article 5 years English	49	9	3	Weaver et al.
Cinahl 15-10-30	Professional image AND Stereotyp* AND Nurs*	Peer reviewed Research article	45	4	-	-
Cinahl 15-10-30	Professional image AND Stereotyp* AND Nurs*	Peer reviewed Research article Europe	25	19	6	Stanley; Rudland et al.

Bilaga 2. Frågor vid kvalitetsgranskning

1. Är problemet tydligt formulerat?
2. Finns det teoretiska utgångspunkter beskrivna?
3. Finns det någon vårdvetenskaplig teoribildning beskriven i bakgrunden?
4. Är syftet klart formulerat?
5. Är metoden beskriven?
6. **Kvalitativ:** Är undersökningspersonerna beskrivna? **Kvantitativ:** Är urvalet beskrivet?
7. **Kvalitativ:** Är dataanalysen beskriven? **Kvantitativ:** Har de statistiska metoderna beskrivits? Var de adekvata?
8. Hänger metod och teoretiska utgångspunkter ihop?
9. Är resultatet tydligt beskrivet?
10. Finns det några etiska resonemang?
11. Finns det en metoddiskussion? Självkritik?
12. Sker en återkoppling till vårdvetenskapliga antaganden?

Bilaga 3. Artikelöversikt

Författare, år och land	Titel	Syfte	Metod/Urval	Resultat	Kvalitet
Ramvi 2015 Norge	I am only a nurse: a biographical narrative study of a nurse's self-understanding and its implication for practice	Att undersöka personliga och professionella erfarenheter som kan ha format självförståelsen hos en sjuksköterska och hur denna självförståelse kan ha influerat hennes professionella arbete.	Kvalitativ metod. En biografisk narrativ intervju genomfördes med en erfaren, 50 år gammal, sjuksköterska.	Sjuksköterskans berättelse om sin livshistoria gjorde det möjligt att spåra ett vanligt tema, upplevelsen av att vara "bara en sjuksköterska". Hen upplever att professionen har en låg status och hen har svårt att identifiera sig med de kvinnliga moderliga ideal som är förknippat med omvårdnad.	Hög
Morris-Thompson et al. 2011 Storbritannien	Diversity, fulfilment and privilege: the image of nursing	Att undersöka bilden sjuksköterskor har av omvårdnad och bilden allmänheten har av omvårdnad för att avgöra skillnaden mellan de två och hur det påverkar rekryteringen av sjuksköterskor.	Kvalitativ metod. Data samlades in från sjuksköterskor och allmänheten.	Tre olika teman framkom relaterat till sjuksköterskornas bild av omvårdnad. Dessa var mångfald, tillfredsställelse och privilegium. Allmänheten verkar vara dåligt informerade om vad sjuksköterskor gör. De påstår sig respektera omvårdnad men skulle inte rekommendera det som karriärsval till sig själva, sina barn eller sina elever.	Hög
Rudland et al. 2005 Storbritannien/ Nya Zeeland	Characteristics of doctors and nurses as perceived by students entering medical school: implications for shared teaching	Att undersöka uppfattade professionella egenskaper hos läkare och sjuksköterskor av studenter som påbörjar läkarprogrammet.	Kvantitativ metod. Data samlades in med hjälp av enkäter som fylldes i av läkarstudenter under det första utbildningsåret fyra år i följd.	Det visade sig att läkarstudenterna upplevde egenskaperna hos läkare och sjuksköterskor olika. De upplevde sjuksköterskor mer omtänksamma och läkare mer arroganta. De ansåg vidare att sjuksköterskor har en lägre akademisk förmåga, kompetens och status men en jämförbar livserfarenhet med läkare.	Medel

Författare, år och land	Titel	Syfte	Metod	Resultat	Kvalitet
Stanley 2008 Australien	Celluloid angels: a research study of nurses in feature films 1900-2007	Denna studie undersöker hur omvårdnad och sjuksköterskor porträtterats i filmer gjorda mellan 1900 och 2007.	Kvantitativ och kvalitativ metod. Över 36000 filmsynopsisar söktes igenom efter nyckelorden "nurse"/ "nursing". Identifierade filmer analyserades först kvantitativt för att avgöra ursprungsland, genre etc. Sedan analyserades filmerna kvalitativt för att identifiera teman relaterade till sjuksköterskor.	Under perioden 1900-2007 identifierades 280 relevanta filmer. De flesta var producerade i USA eller Storbritannien. Tidiga filmer porträtterade sjuksköterskan som självupppoffrande hjältinnor, sexobjekt och romantiker. Nyare filmer porträtterar dem mer och mer som starka, självsäkra och professionella.	Hög
Dahlborg-Lyckhage et al. 2008 Sverige	The Importance of Awareness of Nursing Students' Denotative Images of Nursing	Att beskriva de bilder som nyantagna sjuksköterskestudenter i den eurocentriska kulturen har av omvårdnad och diskutera hur dessa bilder kan användas för att belysa sjuksköterskans auktoritet och autonomi i jämförelse med läkarprofessionen.	Kvalitativ metod. Data samlades in från 168 nyantagna sjuksköterskestudenter. Datan bestod av korta historier som studenterna fick skriva i klassrummet.	Tre teman framkom under analysförfarandet: "The nurse as an idealistic helper", "The nurse as a realistic developer" och "The nurse as a young seeker". Essensen av omvårdnad kunde spåras i dessa tre teman.	Hög

Författare, år och land	Titel	Syfte	Metod	Resultat	Kvalitet
Edberg et al. 2015 Sverige	The shift from a medical to a nursing orientation: A comparison of Swedish nursing students' expectations when entering the nursing degree programme in 2003 and 2013	Att breskriva och jämföra två kohorter av studenter som påbörjar sjuksköterskeprogrammet med tio års mellanrum (2003 och 2013), gällande deras demografiska bakgrund, deras skäl att studera till sjuksköterska, förväntningar på programmet och deras uppfattningar om professionen.	Kvantitativ metod. Data samlades in i början av utbildningen år 2003 och 2013 med hjälp av en enkät med öppna frågor.	Studenternas skäl för att utbilda sig till sjuksköterskor förändrades inte under tioårsperioden. De huvudsakliga skälen att utbilda sig till sjuksköterska var, i båda kohorterna, humanitära. Studenternas förväntningar gällande utbildningen och professionen förändrades dock signifikant från ett biomedicinskt perspektiv till ett omvårdnadsperspektiv under tioårsperioden.	Hög
Dahlborg-Lyckhage et al. 2009 Sverige	Predominant Discourses in Swedish Nursing	Att belysa den rådande diskursen inom svensk omvårdnad år 2000.	Kvalitativ metod, innehållsanalys och dekonstruktiv analys av diskurser användes. Lagar, författningar, rekryteringskampagner med mera analyserades.	Det visade sig finnas konkurrerande diskurser som strävar efter hegemoni.	Hög
Fealy 2004 Irland	'The good nurse': Visions and values in images of the nurse	Att presentera en historisk analys av bilden av sjuksköterskan i olika diskurser på Irland	Kvalitativ metod med diskursanalys användes.	När de olika sätt som sjuksköterskan har porträtterats i den irländska diskursen exponerats kunde ursprunget av "den goda sjuksköterskan"-idealet identifieras.	Medel

Författare, år och land	Titel	Syfte	Metod	Resultat	Kvalitet
Brodie et al. 2004 Storbritannien	Perceptions of nursing: confirmation, change, and the student experience	Att ta reda på om, hur och varför uppfattningen om omvårdnad förändras under sjuksköterskeutbildningen.	Kvalitativ och kvantitativ metod användes. Enkäter, intervjuer och fokusgrupper användes på två brittiska universitet	Det visade sig att flera studenter var förvånade över den höga akademiska standard som förväntades av dem och de kom att inse och uppskatta den oerhörda kunskap och de färdigheter som en sjuksköterska har under utbildningens gång.	Medel
Weaver et al. 2013 Australien	Nursing on television: Student perceptions of television's role in public image, recruitment and education	Att utforska sjuksköterskestudenters uppfattningar om hur deras profession porträtteras i sjukhus-serier på TV.	Kvantitativ och kvalitativ metod. Datan samlades in med hjälp av enkäter till 484 sjuksköterskestudenter på ett stort universitet i New South Wales i Australien.	De flesta sjuksköterskestudenter tittar på sjukhus-serier på TV. Studenter som inte pratade engelska hemma tittade på färre TV-serier men var mer positivt inställda till hur professionen porträtterades. Den kvalitativa datan visade att studenterna oroade sig över att dessa TV-program kan ha en negativ effekt på bilden av professionen. Men de kunde också se att dessa serier kunde ha ett värde vad gäller utbildning och rekrytering.	Hög
Traynor et al. 2014 Storbritannien/ Australien	Slavery and <i>jouissance</i> : analysing complaints of suffering in UK and Australian nurses' talk about their work	Att visa hur psykoanalytisk teori kan producera nya insikter gällande omvårdnadens problem och komplexitet.	Kvalitativ metod. Data samlades in vid flera tillfällen i England och Australien med hjälp av fokusgrupper. Datan analyserades sedan med hjälp av Lacans (psykoanalytiska) teorier.	Studien visar att det talas om omvårdnad på ett extremt negativt sätt men med hög energi och en särskild sorts njutning.	Medel